

บทที่ ๑

บทนำ

สภาพและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดขึ้นเสมอในระบบการเมืองทุกระบบ และส่งผลกระทบต่อสังคม-การเมืองในระบบการเมืองนั้น ๆ ไม่มากก็น้อย โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง กว้างขวาง และลึกถึงพื้นฐานทางสังคม ย่อมมีผลกระทบอย่างไม่จำกัดขอบเขตต่อสังคมโดยรวม ทั้งในด้านโครงสร้าง รูปแบบการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ ทัศนคติ คุณค่าต่าง ๆ วิถีชีวิต วัฒนธรรม อุดมการณ์ทางการเมือง และการจัดสรรทรัพยากรในระบบการเมือง โดยเฉพาะพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งในระดับผู้นำและมวลชน การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญนี้ก็คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ (modernization)¹

กระบวนการดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เกิดความตื่นตัว เกิดสำนึกทางการเมือง และเกิดความต้องการที่จะเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจและกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ โดยทั่วไปแล้ว บทบาททางการเมืองที่เพิ่มสูงขึ้นของประชาชน มักจะสอดคล้องกับข้อเรียกร้องที่จะให้กลุ่มของคนได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กมลลา สุขหानीช-ชั้นธปราบ และ บุษบา สิ้นสมบุรณ์ "ผู้หญิงกับการเมือง" ใน รวมบทความประเด็นเรื่องสตรี อมรา พงศาพิชญ์ บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕), หน้า ๑๓๔.

มีสิทธิมีเสียง และได้รับผลประโยชน์ และมีความเสมอภาคทางการ เมืองมากขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาทางการ เมือง ซึ่งเป็นทั้งมรรควิธีและผลของกระบวนการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ ได้สร้างความเท่าเทียมกันให้เกิดขึ้นกับประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในระบบการเมือง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่มีความแตกต่างในด้านชนชั้น เชื้อชาติ ฐานะทางสังคม-เศรษฐกิจ อุดมการณ์ทางการ เมือง หรือความแตกต่างกันทางเพศก็ตาม

เมื่อสังคมต่าง ๆ ในโลกรวมทั้งสังคมไทย ได้ผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย และดำเนินความพยายามพัฒนาทางการ เมือง ย่อมส่งผลให้เกิดการยอมรับในหลักความเสมอภาค สิทธิ เสรีภาพ และหลักความชอบธรรมทางการ เมือง อันเกิดจากความพยายามจัดสรรแจกจ่ายอำนาจทางการ เมืองให้ทั่วถึง และสนับสนุนการเข้ามีส่วนร่วมของเหล่าสมาชิกในระบบการเมือง ด้วยเหตุนี้ สตรีจึงเป็นกลุ่มพลังทางการ เมืองที่มีความสำคัญควรแก่การศึกษาในฐานะที่เป็นชนส่วนใหญ่ของสังคม และได้เริ่มค้นคว้าที่จะรวมกลุ่มเพื่อปกป้องสิทธิอันชอบธรรมของกลุ่มคน โดยการเข้ามามีบทบาททางการ เมืองเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้สถานภาพและบทบาททางการ เมืองของสตรีในสังคมดั้งเดิมกับสตรีในสังคมแบบสมัยใหม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ฐานะของสตรีได้เปลี่ยนแปลงไปจาก "ช้างเท้าหลัง" หรือ "ผู้ตาม" มาเป็นฐานะ "เพื่อนคู่คิด" และ "ผู้นำ"

ฮาร์โรลด์ ดี. ลาสเวลล์ (Harold D. Lasswell) ได้ชี้ให้เห็นถึงบุคลิกภาพของสตรีในสังคมดั้งเดิมกับสตรีในสังคมแบบสมัยใหม่ว่า แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ สตรีในสังคมสมัยใหม่ที่มีการพัฒนาทางการ เมืองในระดับสูง จะมีบุคลิกภาพของความเป็นผู้นำที่เชื่อมั่นในตนเอง มีความมั่นคงทางจิตใจ มีทักษะและความรอบรู้ กว้างขวาง มีความเป็นอิสระ และมีความกล้าหาญที่จะแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย

เผยเที่ยงตรง และมีความกระตือรือร้นที่จะได้ เข้ามามีบทบาทในลักษณะสร้าง
 สรรคกิจกรรมทางการเมืองและสังคมอย่างเต็มที่ 2

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้การเปลี่ยนแปลงทางสังคม-การเมืองจะทำให้เกิด
 การยอมรับในหลักความเสมอภาคทางเพศ ซึ่งเปิดโอกาสในการมีบทบาททางการเมือง
 เมืองของสตรี แต่ในการปฏิบัติการทางการเมือง มักจะมีการอ้างถึงข้อจำกัดของ
 สตรี เพื่อจำกัดบทบาทและการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีเอง กล่าวโดย
 สรุปได้แก่^๑

๑. ข้อจำกัดทางกายภาพ-ชีวภาพ (physiological constraints)
 เป็นการอ้างความแตกต่างทางสรีระระหว่างชาย-หญิง ไปเกี่ยวข้องกับการจำกัด
 บทบาทของสตรีในชุมชน ถึงแม้จะไม่เกี่ยวข้องกับความแตกต่างของสรีระในทุก ๆ
 เรื่องก็ตาม แต่ก็เพื่อเป็นข้อสนับสนุนในการจำกัดบทบาททางการเมือง โดยเฉพาะ
 ในการเป็นผู้นำของสตรีในชุมชนการเมือง ตัวอย่างเช่น ผู้ชายเป็นผู้นำของชุมชนตั้ง

^๒Harold D. Lasswell, "Toward a General Theory of Directed Value Accumulation and Institutional Development," in Comparative Theories of Social Change (Michigan : 1966), pp. 2-15.

^๓Jean J. Kirkpatrick, Political Women (Princeton : The Eagleton Institute of Politics, Rutgers University, 1979), pp. 8-20.

แต่แรกเริ่มก่อตั้งชุมชน ฉะนั้น การดำเนินชีวิตภายในสังคมและการกระทำหน้าที่ต่าง ๆ ในชุมชน จึงควรอยู่ภายใต้การชี้นำของผู้ชาย หรือฮอร์โมนเพศชายและเพศหญิง เป็นหลักฐานยืนยันว่า ผู้หญิงมีลักษณะอ่อนโยนตามธรรมชาติ ในขณะที่ผู้ชายมีลักษณะแข็งแกร่งวโद्यธรรมชาติ

๒. ข้อจำกัดทางวัฒนธรรม (cultural constraints) จากการศึกษาวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของสตรีและบุรุษ เชื่อกันว่าวัฒนธรรมเป็นข้อกำหนดลักษณะทางจิตวิทยา สังคมชีวภาพ ในทางกลับกันข้อกำหนดของความเป็นเพศชายและเพศหญิงก็ผันแปรไปตามรูปแบบวัฒนธรรมของสังคมต่าง ๆ นอกจากนี้ความเชื่อดังกล่าวนี้อยู่ยังคงอยู่ภายใต้จิตสำนึกและพฤติกรรมของสตรีเองด้วย

๓. ข้อจำกัดด้านบทบาท (role constraints) กล่าวคือ แต่ละวัฒนธรรมของชุมชนจะกำหนดค่าให้ลักษณะความเป็นผู้หญิงนั้นแตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะบทบาทที่กำหนดความเป็นหญิงในฐานะภรรยา และแม้ว่าไม่เหมือนกับบทบาทของหญิงในฐานะที่เป็นนักการเมือง

๔. การเกาะกลุ่มของผู้ชาย (male conspiracy) เป็นการรวมหัวกันของเพศชายที่จะกีดกันมิให้เพศหญิง ได้เข้ามามีอำนาจและบทบาททางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มชนชั้นผู้ปกครองซึ่งเป็นเพศชายพยายามอย่างยิ่งที่จะรักษาความเป็นผู้นำของคนและพวกคนเอาไว้

จากข้อจำกัดทั้งหลายดังกล่าว ไม่ได้หมายความว่า เพราะข้อจำกัดเหล่านี้ ทำให้สตรีทั้งหลายจะต้องถูกชักชวนมิให้แสดงบทบาททางการเมือง หรือจำกัดบทบาททางการเมืองของสตรีเอาไว้ แต่หมายความว่า ด้วยข้อจำกัดต่าง ๆ ของสตรีเอง ทำให้สตรีที่เข้าสู่เวทีทางการเมือง เช่น เป็นนักการเมืองตั้งแต่ระดับท้องถิ่น

ถิ่นจนถึงระดับประเทศ ไม่จำเป็นต้องมีลักษณะที่เหมือนผู้ชาย และไม่จำเป็นต้องไม่เห็นด้วยหรือคัดค้านบทบาทของผู้หญิงที่กระทำต่อเนื่องกันมาแต่อดีต ในทางตรงกันข้าม กลับต้องยอมรับว่าบทบาทของความเป็นภรรยาและแม่ของสตรีโดยทั่วไปที่แต่งงาน มีครอบครัว มีลูก หรือสตรีที่เรสคึกตาม ก็สามารถประสบความสำเร็จทางการเมืองได้เช่นกัน เช่นเดียวกับนักการเมืองชาย

เวทีทางการเมืองตามแนวทางปกครองตนเองของท้องถิ่น ที่มีรูปแบบซึ่งยอมรับกันว่า เป็นประชาธิปไตยมากที่สุด ก็คือ เทศบาลซึ่งถือเป็นหน่วยงานการปกครองตนเอง (local-self government) ในระดับพื้นฐานสุดของการเมืองไทย และมีองค์การกระจายอยู่ทั่วทุกจังหวัดของประเทศ เวทีทางการเมืองระดับเทศบาลนี้ มีความสำคัญต่อนักการเมืองสตรี คือ สามารถทำให้นักการเมืองสตรีระดับท้องถิ่นแสวงหาความสำเร็จทางการเมืองได้ โดยพิจารณาจากสถิติแสดงการเพิ่มขึ้นของสมาชิกสภาเทศบาล (สท.) พ.ศ. ๒๕๒๒-๒๕๒๘ คั่งตัวเลขที่นำมาแสดงในตารางที่ ๑

นอกจากนี้ การเพิ่มขึ้นของสมาชิกสภาเทศบาล (สท.) ที่เป็นสตรียังสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนเทศมนตรี และนายกเทศมนตรีที่เป็นสตรีด้วย คั่งสถิติที่นำมาแสดงในตารางที่ ๒

ข้อมูลในตารางที่ ๑ และตารางที่ ๒ พบว่า มีแนวโน้มว่านักการเมือง สตรีสนใจที่จะเข้าสู่กระบวนการทางการเมืองในระดับเทศบาลเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ ความลำดับ และแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของสตรีบางส่วนจากมวลสตรีทั้งหมด ในการเข้าสู่เวทีทางการเมืองในฐานะผู้กระทำการ (actor) และเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ในฐานะตัวแทนทางการเมือง (representative) ของประชากรที่มีสิทธิ

ตารางที่ ๑ ตารางเปรียบเทียบจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้ง สท. และผู้สมัครรับเลือกตั้ง สท. ทั่วประเทศ จากแนกคามเพศ

วันเดือนปี เลือกตั้งทั่วไป ของ สท.	จำนวน เทศบาล ๘ (ท- เลือกตั้ง)	ผู้ได้รับเลือกตั้ง สท.			ผู้สมัครรับเลือกตั้ง สท.			ร้อยละที่ ได้รับ เลือกตั้ง	
		ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง
		๓ เม.ย. ๒๕๕๒*	๑๐๘	๑๘๐๔	๒	๑๘๐๖	๒๘๕๖	๒๐	๒๕๑๖
๑๗ พ.ค. ๒๕๕๖*	๑๑๐	๑๘๑๔	๔	๑๘๑๘	๒๕๖๕	๒๘	๒๕๙๓	๖๑.๑%	๑๔.๓%
๑๘ พ.ค. ๒๕๖๑*	๑๑๓	๑๘๔๔	๑๐	๑๘๕๔	๓๐๖๗	๔๑	๓๑๑๘	๖๐.๑%	๑๕.๖%
๒๓ ธ.ค. ๒๕๖๐*	๑๑๔	๑๘๓๔	๓๒	๑๘๖๖	๓๑๒๐	๕๒	๓๒๑๒	๔๘.๘%	๓๔.๘%
๑๔ ธ.ค. ๒๕๖๗*	๑๑๔	๑๗๕๐	๘๘	๑๘๓๘	๓๔๔๔	๑๗๖	๓๖๒๐	๔๐.๔%	๔๐.๐%
๘ มี.ย. ๒๕๖๓	๑๑๖	๑๗๘๔	๑๐๔	๑๘๘๐	๓๘๔๔	๒๗๓	๔๑๒๗	๔๖.๓%	๓๘.๔%
๒๘ ก.ค. ๒๕๖๘	๑๑๖	๑๗๘๐	๑๑๐	๑๘๙๐	๓๕๓๗	๒๘๔	๔๒๒๒	๔๔.๒%	๓๘.๖%

หมายเหตุ * ข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องแจ้งนับเอง ทางราชการไม่ได้เผยแพร่.

ที่มา : กองการเลือกตั้ง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ ๒ ตารางแสดงจำนวนเทศมนตรีและนายกเทศมนตรีทั่วประเทศ จำแนกตามเพศ

ปีเลือกตั้งทั่วไป	จำนวนเทศมนตรี			จำนวนนายกเทศมนตรี		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
๒๕๕๒*	๒๒๒	-	๒๒๒	๑๐๘	-	๑๐๘
๒๕๕๖*	๒๒๕	๑	๒๒๖	๑๑๐	-	๑๑๐
๒๕๖๑*	๒๒๘	๔	๒๓๒	๑๑๒	๑	๑๑๓
๒๕๖๖*	๒๓๐	๔	๒๓๔	๑๑๓	๒	๑๑๕
๒๕๖๗*	๒๒๕	๗	๒๓๒	๑๑๔	๑	๑๑๕
๒๕๖๘*	๒๑๗	๒๑	๒๓๘	๑๑๓	๓	๑๑๖
๒๕๖๘	๒๒๕	๑๔	๒๓๙	๑๑๐	๘	๑๑๘

หมายเหตุ ๑. จำนวนเทศมนตรีสตรีนั้น ไม่แน่นอนในแต่ละสมัยเลือกตั้ง เพราะมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันในกลุ่มสมาชิกสภาเทศบาลทั้งหญิง-ชาย เพื่อเป็นเทศมนตรี

๒. *ข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องเจงนับเองจาก สันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย, ประวัติเทศบาลและเมืองพัทยา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๖๗), หน้า๑-๑๖๗๐.

ที่มา : กองการเลือกตั้ง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

เลือกตั้ง ใดๆ เฉพาะ เป็นตัวแทนของ เทศสครี จึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาว่า ภูมิหลังของ สมาชิกสภาเทศบาลสครีทั่วประเทศไทย เหล่านี้เป็นอย่างไร ภูมิหลังมีความสัมพันธ์กับการ เข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลของสครีหรือไม่ ถ้ามีได้แก่ภูมิหลังอะไร คำน าคบ้าง ใดๆ เฉพาะภูมิหลังที่เกี่ยวกับการอบรมกล่อมเกลารวมทั้ง การเมือง การเรียนรู้ ทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งนี้ สามารถสรุปกำหนดเป็นปัญหา ของการวิจัยได้ว่า

นักการเมืองท้องถิ่นสครีทั่วประเทศ ที่มีภูมิหลังสำคัญที่เหมือนกัน มีแนวโน้ม ที่จะ เข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลได้ในลักษณะเดียวกันหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มุ่งศึกษาประเด็นสำคัญ ๔ ประการ ดังต่อไปนี้

๑. เพื่อสำรวจภูมิหลังความเป็นมาของสมาชิกสภาเทศบาลที่เป็นสครีทั่ว ประเทศ รวมทั้งสมาชิกสภาเทศบาลสครีที่ดำรงตำแหน่ง เป็น เทศมนตรีและนายก เทศ มนตรี

๒. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างภูมิหลังของนักการเมืองท้องถิ่นสครี กับการ เข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง

๓. เพื่อต้องการทราบจุดมุ่งหมายในปัจจุบันและอนาคต ของสมาชิกสภา เทศบาลที่เป็นสครี

๔. เพื่อผลทางการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสครี และการสร้างงานวิจัย เกี่ยวกับสครีกับการ เมืองไทย

สมมติฐานของการวิจัย

บนพื้นฐานของทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจึงจะนำเสนอรายละเอียดในบทที่ ๒ และ
เหตุผลจากปัญหาของการวิจัยสามารถกำหนด เป็นสมมติฐานของการวิจัยได้ดังนี้

สมมติฐานหลัก

นักรการเมืองท้องถิ่นสตรีที่มีภูมิลำเนาเหมือนกัน มีแนวโน้มที่จะเข้าสู่ตำแหน่ง
ทางการเมืองได้ในลักษณะเดียวกัน

สมมติฐานรอง

นักรการเมืองท้องถิ่นสตรีที่เป็นสมาชิกสภาเทศบาล จะมีภูมิลำเนาต่อไปนี้ใน
ลักษณะเดียวกันคือ

๑. ภูมิลำเนาที่มีอิทธิพลต่อการอบรมกล่อมเกลารวมทั้งการเมือง ได้แก่ การ
เลี้ยงดูจากครอบครัวเดิมของบิดามารดา และ/หรือการสนับสนุนจากสามี และ
ครอบครัว

๒. ภูมิลำเนาที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมือง ได้แก่ อิทธิพลของชุมชน
โดยเฉพาะการมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้นำชุมชนและผู้นำทางการเมือง

๓. ภูมิลำเนาที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ พื้นเพประสบการณ์
ในการร่วมกิจกรรมทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเฉพาะสตรีในฐานะนักการเมือง ซึ่งได้เข้าใบ
คำรงค์ตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล โดยจะศึกษาทั่วทั้งประเทศ คิดเป็นประชากร
ที่ต้องใช้ในการศึกษา ๑๑๐ คน (ตัวเลขจากตารางที่ ๑ มี สท.หญิงทั้งสิ้น ๑๑๐ คน
จากการเลือกตั้ง เมื่อครั้งล่าสุด คือ ๒๔ ก.ค.๒๕๒๔) ทั้งนี้ เนื่องจากประชากรทั้ง
หมดที่ใช้ในการศึกษามีอยู่ไม่มากนัก

นอกจากนี้ การเลือกศึกษาเฉพาะกรณีนักการเมืองสตรีที่เข้าสู่ตำแหน่ง
สมาชิกสภาเทศบาล โดยไม่นำรูปแบบหรือกระบวนการการเมืองการปกครองอื่น ๆ
มาเกี่ยวข้องด้วย เช่น สมาชิกสภากรุงเทพมหานครหรือสมาชิกสภาเมืองพัทยาที่เป็น
สตรี ทั้งนี้ เพราะ ถึงแม้จะเป็นกระบวนการทางการเมืองในระดับท้องถิ่นที่มีลักษณะ
ปกครองตนเอง เช่น เคียงกันก็ตาม แต่ทั้งนี้ทั้งสภากรุงเทพมหานคร และสภาเมือง
พัทยามีประชากรไม่เป็นกลุ่มเป็นก้อนพอที่จะศึกษาแบบครอบคลุมเช่นเดียวกับ สภา
เทศบาลซึ่งมีสมาชิกอยู่ทั่วทั้งประเทศ อีกทั้งสภาเทศบาลมีสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้ง
เป็นวาระอย่างค่อนข้างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลายาวนานกว่า และประการที่สำคัญ
ก็คือ มีสมาชิกสภาเทศบาลกระจายตัวอยู่ทั่วทุกจังหวัดของไทย และบาง
จังหวัดก็มีเทศบาลมากกว่า ๑ แห่งด้วย ทั้งนี้ได้แก่ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง
และเทศบาลนคร ด้วยเหตุนี้จึงเลือกศึกษาเฉพาะในขอบเขตของสภาเทศบาล ทั่ว
ประเทศเท่านั้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิธีการเน้นการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างกรณีศึกษาของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย สมาชิกสภาเทศบาลที่เป็นสตรีทั่วทั้งประเทศทุกระดับเทศบาล จากผลการเลือกตั้งทั่วไปล่าสุดเมื่อ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๒๘ ซึ่งปรากฏว่า มีสมาชิกสภาเทศบาลสตรีทั้งสิ้น ๑๑๐ ท่าน จากเทศบาลที่มีการเลือกตั้งทั่วประเทศ ๑๑๖ แห่ง

ส่วนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อใช้เป็นกรณีศึกษาของการวิจัยนั้น ได้แก่ การสุ่มตัวอย่าง ๑๐% ของประชากรสมาชิกสภาเทศบาลทั้งหมด ๑๑๐ ท่าน มาทำการศึกษาประมวลผล คือความ วิเคราะห์ และสรุปผลอย่างละเอียดในภาคสนาม โดยกระทำการสุ่มกรณีศึกษา โดยยึดถือตัวแปรหรือปัจจัยดังต่อไปนี้ ได้แก่ ภูมิภาคทั้งสี่ภาค, กรณีศึกษาของสมาชิกสภาเทศบาลสตรีฝ่ายเสียงข้างมากและฝ่ายเสียงข้างน้อย และกรณีศึกษาของสตรีที่เป็นเทศมนตรีและนายกเทศมนตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเน้นศึกษาเปรียบเทียบกรณีศึกษาเกี่ยวกับภูมิหลังทางการเมือง ระหว่างสตรีที่เป็นสมาชิกสภาเทศบาลธรรมดา กับสตรีที่เป็นนายกเทศมนตรีทั่วประเทศ รวมทั้งสิ้น ๘ ท่าน

การวัดตัวแปรและเครื่องมือวัด

งานวิจัยชิ้นนี้อาศัยวิธีการวัดตัวแปรแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ คือ

ก. ระดับกว้าง ใช้เครื่องมือวัดคือ แบบสอบถาม (questionnaire) ซึ่งจะแจกจ่ายทางไปรษณีย์ไปยังสมาชิกสภาเทศบาลสตรีทั่วประเทศ ๑๑๐ คน และเมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ก็ให้นำข้อมูลที่ได้รับมาประมวลผล โดยอาศัยคอมพิวเตอร์และตัวแบบสถิติต่าง ๆ ที่จำเป็นและเหมาะสม ได้แก่ การหาค่าร้อยละ เพื่อเปรียบเทียบหาข้อสำคัญ

ผลปรากฏว่า การวัดหาความสัมพันธ์ของตัวแปรในระดับกว้างนี้ ได้รับแบบสอบถามตอบกลับคืนมาจากสมาชิกสภาเทศบาลสตรี ๕๑ ฉบับ จากที่ส่งไปทั้งสิ้น ๑๑๐ ฉบับ คิดเป็นแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนกว่าร้อยละ ๔๐ ของประชากรทั้งหมดของการวิจัย

ข. ระดับลึก (indept study) หรือการลุ่มกรณีศึกษา โดยจับสลากรความภาคภูมิใจพื้นที่ ๔ ภาคเป็นเกณฑ์ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง และวิเคราะห์หาลักษณะแบบเจาะลึก (indept interview analysis) โดยนำเสนอออกมาในรูปของประวัติชีวิต

ผลปรากฏว่า ได้ลุ่มกรณีศึกษาโดยจำแนกกรณีศึกษาเป็นประเภท ๗ ความภูมิใจทั้ง ๔ ภาค ทั่วประเทศ ดังนี้

๑. ภาคเหนือ กรณีศึกษาละ ๑ ท่าน ได้แก่ กรณีศึกษานายกเทศมนตรีสตรีที่เทศบาลตำบลหล่มสัก, กรณีศึกษาเทศมนตรีหรือสมาชิกสภาเทศบาลสตรีฝ่ายเสียงข้างมาก ที่เทศบาลเมืองน่าน กรณีศึกษาสมาชิกสภาเทศบาลสตรีฝ่ายเสียงข้างน้อย ที่เทศบาลเมืองน่าน

๒. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรณีศึกษาละ ๑ ท่าน ได้แก่ กรณีศึกษานายกเทศมนตรีสตรี ที่เทศบาลเมืองหนองคายและเทศบาลตำบลเมืองพล กรณีศึกษาเทศมนตรีสตรี และสมาชิกสภาเทศบาลสตรีฝ่ายเสียงข้างมาก ที่เทศบาลเมืองอุบลราชธานี และกรณีศึกษาสมาชิกสภาเทศบาลสตรีฝ่ายเสียงข้างน้อย ที่เทศบาลตำบลเมืองพล

๓. ภาคใต้ กรณีศึกษาละ ๑ ท่าน ได้แก่ กรณีศึกษานายกเทศมนตรีสตรี ที่เทศบาลเมืองปัตตานี กรณีศึกษาสมาชิกสภาเทศบาลสตรี ซึ่งถือเป็นสมาชิกสภาเทศบาลฝ่ายเสียงข้างมาก ที่เทศบาลเมืองพังงา และกรณีศึกษาสมาชิกสภาเทศบาลฝ่ายเสียงข้างน้อย ที่เทศบาลเมืองยะลา

๔. ภาคกลาง กรณีศึกษาละ ๑ ท่าน ได้แก่ กรณีศึกษานายกเทศมนตรีสตรี ที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี, เทศบาลเมืองลพบุรี, เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี และเทศบาลเมืองสิงห์บุรี กรณีศึกษาเทศมนตรีสตรีหรือสมาชิกสภาเทศบาลสตรีฝ่ายเสียงข้างมาก ที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี และสมาชิกสภาเทศบาลสตรีฝ่ายเสียงข้างน้อย ที่เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา

ตัวแปร

- ก. ตัวแปรอิสระ คือ ภูมิหลังด้านต่าง ๆ ของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี
- ข. ตัวแปรตาม คือ การเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาล
- ค. ตัวแปรทดสอบ เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม อาจได้รับอิทธิพลทางใดทางหนึ่งหรือหลายทาง จากตัวแปรอื่น ๆ จึงต้องกำหนดตัวแปรทดสอบขึ้นมา ได้แก่ แรงจูงใจของผู้สมัครในการลงสมัครรับเลือกตั้ง และทัศนคติที่แสดงออกซึ่งความสนใจและกระตือรือร้นทางการเมือง

นิยามตัวแปร

ก. ภูมิหลัง

นิยามเชิงทฤษฎี หมายถึง พื้นเพหรือพื้นฐานของปัจเจกบุคคลก่อนที่จะเข้ามาสังกัดเพื่อกระทำกิจกรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

นियามเชิงปฏิบัติการ หมายถึง พื้นที่ความเป็นมาก่อนที่นักการเมืองท้องถิ่นจะเข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาล

ภูมิหลังในงานวิจัยนี้ สามารถจำแนกออกเป็น ๕ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านสถานภาพส่วนตัว ได้แก่ อายุ, ระดับการศึกษา, สถานภาพสมรส, เชื้อชาติ และอาชีพ

๒. ด้านครอบครัวเดิมของบิดามารดา ได้แก่ พ่อแม่หรือญาติสนิทเคยเป็นผู้นำท้องถิ่น จำนวนพี่น้องเพศชาย และลำดับความเป็นลูกในครอบครัว

๓. ด้านครอบครัวของตนเอง-สามี ได้แก่ การตอบสนองจากสามีในเรื่องอาชีพสามี, เชื้อชาติสามี และระดับการศึกษาของสามี นอกจากนี้ ยังมีภาระการเลี้ยงลูกที่ยังไม่เข้าโรงเรียน

๔. ด้านอิทธิพลของชุมชน ได้แก่ การได้รู้จักสนิทสนมกับผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น หรือผู้นำชาวบ้านในชุมชน

๕. ด้านประสบการณ์จากการทำงานให้กับชุมชนของสตรีเอง ได้แก่ เคยเป็นผู้นำท้องถิ่น หรือเคยเป็นนักการเมืองในระดับอื่นมาก่อนลงสมัครรับเลือกตั้ง

และภูมิหลังทั้งห้าดังกล่าว สามารถกล่าวอย่างสั้น ๆ ได้ดังนี้

๑. ภูมิหลังที่มีอิทธิพลต่อการอบรมกล่อมเกลாதงการเมือง หมายถึง ภูมิหลังด้านสถานภาพส่วนตัว ภูมิหลังด้านครอบครัวของบิดามารดา และภูมิหลังด้านครอบครัวของตนเอง-สามี (ในกรณีที่ถูกวิจัยไม่ได้เป็นรสค)

๒. ภูมิหลังที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมือง หมายถึงภูมิหลังด้านอิทธิพลของชุมชน ไม่ว่าจะนักการเมืองท้องถิ่นสตรีจะเป็นผู้ได้รับมรดกตกทอดของอิทธิพล การเป็นผู้ซื้ออิทธิพล และการได้รับผลจากการใช้อิทธิพลโดยตนเองหรือผู้เกี่ยวข้องกระทำให้

๓. ภูมิหลังที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึงภูมิหลังด้านประสบการณ์จากการทำงานให้กับชุมชนของสตรี ก่อนที่จะกลายมาเป็นนักการเมืองท้องถิ่นสตรี

ข. นักการเมือง

นิยามเชิงทฤษฎี หมายถึง ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งตามวาระทางการเมืองจนสามารถยึดถือเป็นอาชีพหรือไม่ก็ได้

นิยามเชิงปฏิบัติการ หมายถึง ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกสภาเทศบาล ทั้งที่เคยดำรงตำแหน่งมากกว่าหนึ่งสมัยและเพิ่งได้เป็นสมัยแรก ซึ่งเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า "นักการเมืองท้องถิ่น"

ค. การเข้าสู่กระบวนการทางการเมือง

นิยามเชิงทฤษฎี หมายถึง การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อแสดงบทบาททางการเมือง ในฐานะผู้กระทำการกิจกรรมทางการเมือง ไม่ใช่ผู้ถูกกระทำ

นियามเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาล ทั้ง กระบวนการก่อนจะเข้ามาดำรงตำแหน่ง เช่น มูลเหตุแรงจูงใจ และบุคคลผู้สนับสนุนช่วยเหลือ และกระบวนการขณะเข้ามาดำรงตำแหน่ง เช่น การวางตัวของ สตรีในการ เป็นผู้นำคณะผู้บริหาร เทศบาล สวัสดิ์การทำงาน และอุปสรรคในการทำงานอื่น เนื่องมาจากความเป็นเพศหญิง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. เพื่อให้พนักงาน เมืองสตรีสามารถทราบแนวทางในการ เข้าสู่ตำแหน่งทางการ เมือง โดยพิจารณาจากปัจจัยด้านภูมิหลังของพนักงาน เมืองสตรีเอง

๒. เพื่อให้สตรีโดยทั่วไป สามารถพัฒนาตนเองและกลุ่มสตรีเอง เพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายทางการ เมือง หรือการ เข้าสู่ตำแหน่งทางการ เมืองในอนาคต โดยเฉพาะการ เมืองในระดับท้องถิ่น

๓. เพื่อเพิ่มพูน เสริมสร้างองค์ความรู้ (body of knowledge) ใน วิชาสตรีศึกษา (Woman Studies) โดยเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวกับสตรีกับการ เมือง วิทยายศ์ออก ไปอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสะสมองค์ความรู้จากงานวิจัยต่าง ๆ และ เป็นพื้นฐานให้กับงานวิจัยในแนวเดียวกันต่อไป

การนำเสนอวิทยานิพนธ์

การนำเสนอรายงานผลของการวิจัยนี้ จะแบ่งออกเป็น ๖ คอนคัวยกัน กล่าวคือ

ในส่วนแรกจะเป็นการกล่าวถึงระเบียบวิธีของการวิจัย ได้แก่ สภาพและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ สมมติฐาน ขอบเขต วิธีดำเนินการวิจัย การกำหนดตัวแปร ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ดังที่ได้นำเสนอมาแล้ว หลังจากนั้นจะนำเสนอแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการกล่าวถึงกรอบแนวความคิดและฐานทางทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัยนี้ รวมตลอดถึงข้อสรุปจากงานวิจัยที่ดำเนินการมาก่อนหน้า ในแนวทางสครีตึกษา ซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยชิ้นนี้

ส่วนในตอนที่ ๓ จะนำเสนอเรื่องอดีตและปัจจุบันของสครีกับการเข้าสู่กระบวนการทางการเมือง ได้กล่าวอย่างวิเคราะห์ถึงบทบาททางการเมืองของสครีในประวัติศาสตร์โลก ความเป็นมาของบทบาททางการเมืองของสครี ทั้งในระดับประเทศและในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาททางการเมืองในระบบเทศบาลของสครี

ตอนที่ ๔ ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสครี ในการเข้าสู่กระบวนการเมือง ระดับเทศบาล จะกล่าวอย่างวิเคราะห์ถึงสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง กับสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งระดับเทศบาลของสครีไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะเน้นกล่าวถึงข้อเท็จจริงที่ถูกนำมาประมวลผล เพื่อหาลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับภูมิหลังของสมาชิกสภาเทศบาลสครีทั่วประเทศ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักการเมืองท้องถิ่นสครีในการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาล

ส่วนตอนที่ ๕ กรณีศึกษาภูมิหลังของสมาชิกสภาเทศบาลสครี เทศมนตรีสครี และนายกเทศมนตรีสครี เป็นการกล่าวอย่างวิเคราะห์เจาะลึกจากข้อเท็จจริงภาคสนามเป็นกรณีศึกษา เพื่อเปรียบเทียบหาคุณลักษณะสำคัญที่เป็นไปในลักษณะเดียวกัน

หรือไม่เป็นไปในลักษณะเดียวกัน ระหว่างสตรีที่เป็นสมาชิกสภาเทศบาลทั้งฝ่ายเสียงข้างมาก ฝ่ายเสียงข้างน้อย เทศมนตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างสตรีที่เป็นนายกเทศมนตรีด้วยกันเอง หลังจากนั้น จะเป็นการนำผลการวิจัยนี้มาสรุปในบทที่ ๖ เพื่อหาข้อสรุปทั่วไปเกี่ยวกับภูมิหลังของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี กับการเข้าสู่กระบวนการทางการเมืองระดับเทศบาล รวมทั้งยังได้พยายามชี้ให้เห็นแนวโน้มของการเข้าสู่กระบวนการทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย